

Asia: VN/34466/2023

Lausuntopyyntö itäisen Suomen tuulivoimarakentaisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

1. Kompensaation rahoitus

Tuulivoiman kehittäminen itäiseen Suomeen eteni kesäkuun lopussa, kun työ- ja elinkeino- sekä puolustusministeriöt julkistivat yhteisen raporttinsa tuulivoimatuotannon laajentamisesta itäisessä Suomessa. Tärkeimpänä edellytyksenä raportissa nähdään tuulivoimakehittäjien merkittävä panostus tuulivoimakompensaatioalueiden rahoittamiseen. Kompensaatorahoitusta tarvittaisiin Puolustusvoimien kattavan aluevalvonnan turvaaviin teknisiin ratkaisuihin.

Tuulivoimaa Itä-Lappiin ja Koillismaalle -koalitioon kuuluvat viisi hankekehitysyhtiötä (OX2, Puhuri/Suomen Voima, Tuulikolmio, UBRE Wind sekä Tuulialfa vedyn jalostamiseen keskittyvän tytäryhtiönsä Vetyalfan kanssa) pitävät merkittävänä sitä, että ministeriöt yhdessä ilmoittivat tuulivoiman ja aluevalvonnan yhteensovittamisen olevan mahdollista. Tuulivoimakompensaation puitteissa tehtävät tutkajärjestelyt ovat tärkein keino edistää tuulivoimaa Itä-Suomessa. Tuulivoimakoaalitio arvioi Itä-Lapissa ja Koillismaalla olevan keskimääräistä paremmat edellytykset tuulivoimakompensaatioon.

Lähtökohtaisesti tässä vaiheessa tulee pitää kaikki kompensaatoratkaisujen rahoitusvaihtoehdot avoinna. Koalitio ei tässä vaiheessa voi suoraan sitoutua tarkkoihin summiin mm. siksi, että kompensaatioaluetta valmistelevat viisi yhtiötä ovat vain osa Itä-Lapissa ja Koillismaalla toimivista hankekehittäjistä.

Tuulivoimakompensaation eteneminen edesauttaa hankkeiden toteutettavuutta, mutta kompensaation suuruuteen liittyy yksittäisen hankkeen kannattavuusriski. Miljoonan euron tai edes

puolen miljoonan voimalakohtaiset kompensatiomaksut eivät ole realistinen lähtökohta, jos Itä-Suomeen toivotaan syntyvän energiahankkeita ja niiden mahdollistamaa teollisuutta.

Kompensaatiomaksu on uusi kustannuserä, joka vaikuttaa hankkeiden investointiedellytyksiin. Yleisellä tasolla voimalakohtainen kompensatiomaksu voisi olla 100 000 – 200 000 euron suuruusluokassa, ilman että se vielä vaarantaa hankkeiden toteutettavuutta. Varhaisessa vaiheessa hankesuunnittelua annettavat vakuudet tai maksusitoumukset ovat kuitenkin ongelmallisia. Tuulivoimahankkeet voivat jäädä toteutumatta esimerkiksi luontoarvojen tai kunnan tahtotilan muuttumisen myötä. Kompensaatiomaksun tulee tulla maksettavaksi vasta, kun hankkeen toteutumisesta on varmuus. Muuten riski on hankekehittäjälle liian suuri.

2. Itä-Lapin ja Koillismaan kompensatioalue vahvistaisi merkittävästi aluetaloutta

Itä-Lapin ja Koillismaan tuulivoimarakentaminen olisi erittäin tärkeää Pohjois-Suomen taloudelle, vihreää energiaa hyödyntävien elinkeinojen kehittymiselle sekä huoltovarmuudelle. Alueen tuulivoimapotentiaalilla on kansallista merkitystä myös sen varmistamisessa, että Suomessa ei oltaisi liikaa jo kuormitetun Länsi-Suomen tuulisuusalueen varassa.

Itä-Lapin ja Koillismaan kompensatioratkaisu ja sen mahdollistamat tuulivoimahankkeet toisivat alueelle arviolta 5,5 miljardin euron investoinnit. Tämän pohjana on koalition realistinen arvio, jonka mukaan alueelle voisi nykyisten hankeaihioiden puitteissa luvittaa 550 voimalaa. Investoinnista jäisi paikallistasolle rakennusvaiheessa arviolta 20 % eli 1,1 miljardia euroa.

Edellä mainittu voimalamäärä, 550 voimalaa, tuottaisi elinkaarensa aikana lähes 400 miljoonan euron kiinteistöverotulot alueen kunnille sekä maanomistajille noin 870 miljoonan euron vuokratulot. Arviot perustuvat jo toteutuneiden hankkeiden talousvaikutuksiin. Tulevaisuudessa potentiaalia voi olla suuremmallekin voimalamäärälle, sillä alueen tuuliolosuhteet ovat lupaavat. Koalitio haluaa kuitenkin välttää esittämästä lukuja, jotka eivät pohjaudu nykyisiin hankesuunnitelmiin.

Kompensatioratkaisun mahdollistama tuulivoimarakentaminen edistäisi alueen elinvoimaa myös paranevina sähköverkkoyhteyksinä. 400 kilovoltin runkoverkon saaminen Itä-Lappiin edellyttää mittavaa tuulivoimakehitystä. Saman mahdollisuuden toteutuminen etelämpänä Kuusamon ja Taivalkosken alueella nostaisi pohjois-etelä-suuntaisen kantaverkon rakentamisen realistiseksi vaihtoehdoksi, millä vuorostaan olisi suuri merkitys koko itäisen Suomen teollisuuden investointimahdollisuuksille ja kehittämiselle.

Tuulivoiman lisääminen onkin keskeinen ajuri puhtaan siirtymän mukaisten vety- ja muiden investointien saamiseksi itäiseen Suomeen. Näin tuulivoiman ja aluevalvonnan yhteensovittaminen tukee myös turvallisuutta ja itäisen Suomen puolustettavuutta.

Ministeriöiden raportin mukaan tuulivoimarakentaminen olisi mahdollista myös ilman kompensatioalueita rakentamalla tuulivoimaa Puolustusvoimien myönteisen lausunnon saaneille, mutta vielä rakentamattomille alueille. Tällaisia hankkeita Itä-Lapissa ja Koillismaalla on kuitenkin vähän verrattuna alueen mittavaan potentiaaliin. Tästä syystä alueen tuulivoimarakentaminen riippuu keskeisesti tuulivoimakompensaation etenemisestä.

3. Seuraavat askeleet

Tuulivoimakompensaatiota koskevan lakimuutoksen valmistelu tulee käynnistää pikimmiten ja samanaikaisesti edistää muita kompensatioalueiden muodostamisessa tarvittavia toimenpiteitä.

Nopeasti tulee myös linjata, mitkä ovat potentiaaliset kompensatioalueet. Tuulivoimakoalition edustama Itä-Lappi ja Koillismaa (Kuusamo ja Taivalkoski) olisivat yksi aluekokonaisuus, josta olisi hyvä aloittaa – joko kahtena erillisenä tai yhtenä kompensatioalueena.

Tuulivoimarakentamisen ja aluevalvonnan yhteensovittamisen kustannusta kompensatioalueella on edellytyksiä arvioida siinä vaiheessa, kun alueet on valittu, todettu tuulivoiman potentiaali sekä identifioitu verkkoyhtiöiden ja potentiaalisten kumppaneiden kiinnostus.

Kompensaatiomallin eteneminen edellyttää sitoutumista paitsi yrityksiltä ja Puolustusvoimilta, myös kunnilta, maakunnilta, verkkoyhtiöiltä ja muilta viranomaisilta. Kompensaatioaluetta muodostettaessa tulee alueiden käytön pelisäännöt olla selvät ja viranomaisten päätöksenteon läpinäkyvää, tasapuolista ja ennakoitavaa. Yllättävät muutokset yksittäistäkin hanketta koskevissa alueiden käytön linjauksissa veisivät pohjan koko laajan kompensatioalueen muiltakin hankkeilta.

Tuulivoimakoalitio myös painottaa, että maakuntakaavoituksen tulisi potentiaalisten kompensatioalueiden kohdalla olla hyvin mahdollistavaa, näissä tapauksissa tuulivoimahankkeiden eteneminen ja volyymi poikkeaa muista alueista. Viime kädessä kunnat – myös Puolustusvoimien lausuntojen jälkeen - kuitenkin päättävät, paljonko voimaloita heidän alueelleen mahtuu.

Koska myös NATO-yhteensopivuus asettaa omat vaatimuksensa aluevalvonnalle, ei tuulivoima ole ainoa Suomen aluevalvonnan kehittämiseen vaikuttava tekijä. Siksi merkittävä osuus kompensaatioratkaisun rahoituksesta tulisi olla valtiolla (varsinkin jos rahoituksen tulisi järsyä

etupainotteisesti) - mahdollisesti yhdessä EU-rahoituksen kanssa. Tuulivoimatoimijat osallistuisivat rahoitukseen edellytyksensä mukaisesti.

Valtiovallan onkin samalla tärkeä selvittää EU-rahoituksen mahdollisuuksia, kun Suomen itäosien merkitys on NATO-jäsenyyden myötä noussut koko Länsi-Eurooppaa koskevaksi maanpuolustuskysymykseksi.

Paineistetussa geopoliittisessa tilanteessa aluevalvonnan uudistaminen tuulivoimarakentamisen mahdollistavaksi tukee kokonaisturvallisuutta ja vastaa kasvavaan paineeseen lisätä puolustusmenoja. Kompensaatioalueet ovat poikkeuksellisen hyvä tilaisuus vahvistaa yhtäaikaaisesti kasvua ja turvallisuutta.

4. Tuulivoimaa Itä-Lappiin ja Koillismaalle -koalitio

Tuulivoimaa Itä-Lappiin on viiden tuulivoimakehittäjän koalitio, jonka tavoitteena on investoida Itä-Lapin ja Koillismaan alueella omavaraiseen energiatuotantoon ja samalla turvata aluevalvonnan kehittäminen yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa. Keskeisenä keinona nähdään tuulivoimaa ja aluevalvontaa yhteensovittavan kompensatioratkaisun saaminen Itä-Lapin ja Koillismaan alueelle.

Kilpi Lyydia

OX2 - Tuulivoimaa Itä-Lappiin ja Koillismaalle -koalitio